

UCHWAŁA

Dnia 28 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Naczelnika Urzędu Skarbowego w O.
przy uczestnictwie J. G.

o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 28 września 2016 r.

zagadnienia prawnego

przedstawionego przez Sąd Okręgowy w O.

postanowieniem z dnia 24 lutego 2016 r.,

"Czy wierzycielem w rozumieniu przepisu art. 376 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze uprawnionym do złożenia wniosku o orzeczenie pozbawienia określonej osoby prawa prowadzenia działalności gospodarczej i pełnienia funkcji jest każdy wierzyciel dłużnika, czy tylko wierzyciel, którego wierzytelność już istniała w okresie zajmowania funkcji przez tę osobę, tj. który w czasie właściwym do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości byłby na liście wierzycieli pokrzywdzonych?"

podjął uchwałę:

Wierzyciel jest legitymowany do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej przez członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z powodu niezgłoszenia przez niego w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości tej spółki także wtedy, gdy wierzytelność wnioskodawcy powstała po zaprzestaniu pełnienia przez uczestnika funkcji członka zarządu.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca Skarb Państwa – Naczelnik Urzędu Skarbowego w O. wystąpił w dniu 12 grudnia 2014 r. o orzeczenie wobec J. G., jako byłego prezesa zarządu J. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O. (dalej: „J.”), pozbawienia prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek i pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu na okres 10 lat na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (ówczesnie tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r., poz. 1112 ze zm., obecnie chodzi o art. 373 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe, tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r., poz. 233 ze zm., dalej: „p.u.n.”). Zdaniem wnioskodawcy zarządzana przez J. G. spółka już w 2012 r. popadła w stan niewypłacalności, a mimo to nie złożył on wniosku o ogłoszenie jej upadłości. Wnioskodawca złożył zaś taki wniosek, ale postanowieniem z dnia 25 listopada 2014 r., sygn. V GU .../14, Sąd Rejonowy w O. oddalił go ze względu na brak środków na zaspokojenie kosztów postępowania. Wnioskodawca stwierdził, że ma wobec J. wierzytelność z tytułu podatku od towarów i usług za kwiecień 2014 r. w wysokości 14 142 zł, a więc powstała już po wyjściu J. G. z zarządu J. Wyjaśnił jednak, że J. od dłuższego już czasu znajdowała się w sytuacji zobowiązującej jej zarząd do złożenia wniosku o ogłoszenie jej upadłości.

Postanowieniem z dnia 25 maja 2015 r. Sąd Rejonowy w O. oddalił wniosek. Sąd uznał, że wnioskodawca nie ma legitymacji do złożenia wniosku o orzeczenie zakazu na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n., skoro J.G. był prezesem zarządu J. do maja 2013 r., podczas gdy wierzytelności podatkowe wnioskodawcy powstały w kwietniu 2014 r., a wymagalne stały się w maju 2014 r., czyli w czasie, w którym J. G. od kilku miesięcy nie pełnił funkcji w zarządzie J. Przyjął więc, że legitymację do wystąpienia z wnioskiem o orzeczenie zakazu na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n. w myśl art. 376 ust. 1 p.u.n. ma wprawdzie wierzyciel, ale musi to być wierzyciel, który w czasie właściwym do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości byłby na liście wierzycieli pokrzywdzonych, tj. taki wierzyciel, którego wierzytelność wówczas istniała.

Od postanowienia z dnia 25 maja 2015 r. wnioskodawca wniósł apelację. Nie zgodził się z poglądem, że wniosek o orzeczenie zakazu z powodu określonego w art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n. może złożyć tylko taki wierzyciel, którego wierzytelność istniała w okresie zajmowania funkcji w zarządzie dłużnika przez osobę, która nie wywiązała się z obowiązku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, tj. wierzyciel, który w czasie właściwym dla złożenia takiego wniosku byłby na liście wierzycieli pokrzywdzonych.

Rozpoznając apelację od postanowienia z dnia 25 maja 2015 r. Sąd Okręgowy w O. powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz występując w postanowieniu z dnia 24 lutego 2016 r. z przedstawionym na wstępie zagadnieniem prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 376 ust. 1 zd. 1 p.u.n. podmiotem, który może wystąpić z wnioskiem o orzeczenie zakazu na podstawie art. 373 lub art. 374 p.u.n., jest (także) wierzyciel dłużnika (upadłego). Przepis ten nie warunkuje legitymacji wierzyciela tym, aby – w wypadku, gdy chodzi o żądanie orzeczenia zakazu w stosunku do osoby, która w terminie nie złożyła wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n.) – wierzytelność wnioskującego wierzyciela istniała już w chwili, w której osoba ta powinna była złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości. Przemawia to za tym, że chwila powstania wierzytelności, pomijając to, iż jej ustalenie może być w konkretnym wypadku problematyczne, nie ma – z tego punktu widzenia – znaczenia dla istnienia legitymacji wierzyciela występującego z wnioskiem.

Potwierdza to dalsze założenie, że – chociaż legitymacja do złożenia wniosku o orzeczenie zakazu na podstawie art. 373 lub art. 374 p.u.n. przysługuje (również) każdemu z wierzycieli dłużnika (upadłego) i korzystanie z niej w praktyce może być motywowane w konkretnym przypadku względem na własny interes (pokrzywdzenie) wnioskującego wierzyciela – to jednak przyznanie tej legitymacji wierzycielom służy nie zaspokojeniu ich indywidualnych interesów, lecz realizacji celu postępowania o orzeczenie przedmiotowego zakazu. Celem tym jest zaś (czasowe) wyeliminowanie z obrotu gospodarczego nierzetelnego dłużnika (upadłego) bądź jego nierzetelnych zarządców. Ma to znaczenie

ponadindywidualne, dotyczy wszystkich uczestników tego obrotu, i jako takie ściśle wiąże się z interesem publicznym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2005 r., III CZP 58/05, OSP 2006, nr 10, poz. 110, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 239/08, OSNC-ZD 2009, nr 3, poz. 67; zob. ponadto wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 lipca 2002 r., P 12/01, OTK ZU 2002, nr 4A, poz. 50).

Zagadnienie, czy działania nierzetelnego dłużnika bądź jego nierzetelnych zarządców pokrzywdziły wierzycieli dłużnika (wszystkich, a nie konkretnego, który wystąpił z wnioskiem), jest uwzględniane, jednak nie przy ocenie legitymacji danego wierzyciela, lecz w ramach merytorycznego badania zasadności wniosku (art. 373 ust. 2 p.u.n.). Nie można zatem argumentować, że wierzyciel, którego wierzytelność powstała po tym, jak dana osoba, która nie wywiązała się z obowiązku złożenia w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika, przestała pełnić swoją funkcję, nie powinien mieć legitymacji do wnioskowania o orzeczenie wobec niej zakazu na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n., gdyż zaniechanie tej osoby nie pokrzywdziło go. Ogólne założenie o braku związku przyczynowego między tym zaniechaniem a pokrzywdzeniem danego wierzyciela w konkretnych okolicznościach mogłoby zresztą okazać się dyskusyjne.

Trzeba wreszcie uwzględnić okoliczność, że próba warunkowania legitymacji wierzyciela do wnioskowania o orzeczenie zakazu na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n. tym, aby wierzytelność wnioskodawcy istniała już w czasie, w którym osoba objęta wnioskiem pełniła swoją funkcję i nie wywiązała się z obowiązku wystąpienia w terminie z wnioskiem o ogłoszenie upadłości dłużnika, tj. w czasie właściwym dla wystąpienia z takim wnioskiem, prowadziłyby do poważnych komplikacji przy ocenie legitymacji konkretnego wierzyciela. Sąd badając legitymację danego wierzyciela musiałby każdorazowo ustalać chwilę powstania jego wierzytelności i konfrontować ją z czasem pełnienia funkcji przez osobę objętą wnioskiem, a także ustaleniami co do chwili zaistnienia podstaw do ogłoszenia upadłości i biegiem terminu do złożenia wniosku o jej ogłoszenie. Oznaczałoby to, że ocena legitymacji warunkowana byłaby rozważaniem okoliczności istotnych dla merytorycznego badania wniosku, podczas gdy właściwe jest założenie, że ocena ta powinna jednak poprzedzać takie badanie. Uwzględniając ponadto fakt, że skład

osób uprawnionych do reprezentacji dłużnika (przykładowo członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) podlegać może nierzadkim zmianom w warunkach istnienia obowiązku zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz powstawania kolejnych zobowiązań dłużnika, trzeba by się liczyć z tym, iż w praktyce niezwykle utrudnione byłoby ustalenie, który z wierzycieli w stosunku do której z osób niewywiązujących się z obowiązku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie byłby legitymowany do wystąpienia o orzeczenie zakazu na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie (art. 390 § 1 k.p.c.).

db

eb